

Офіційне видання Київської Митрополії Православної Церкви України

МОЯ ЦЕРКВА

ст. 2

ЗВЕРНЕННЯ

Звернення Блаженнішого
Митрополита Епіфанія до вірян

ст. 4-5

ПОДІЯ

Страсний
тиждень

ст. 6-7

ХРАМИ | ІКОНИ

Побачити невидиме:
як працюють іконописці

МОЛИТВА ПІД ЧАС ПОШЕСТІ ЗГУБНОЇ (ЕПІДЕМІЇ)

Господи, Боже наш, багатий
милосердям і милістю,
що Своїм мудрим Провидінням
керуєш нашим життям, вислухай
нашу молитву, прийми покаєння
за гріхи наші, припини пошесть
згубну, яка спіткала нас,
як Ти і раніше припиняв
згубні пошесті серед людей.

Милосердний Спасителю,
захисти здоров'я тих, хто на Тебе
уповає. Лікарю душ і тіл наших,
дай одужання тим, що хворіють,
і підведи їх з ложа недуги
та страждань. Благослови, Господи,
укріпи і захисти Своєю
благодаттю усіх тих, хто
з благодійністю і жертівністю
пклується про хворих вдома
чи в лікарнях. Визволи людей
в нашому місті (селі, монастирі),
в нашій країні і по всьому світу
від пошесті згубної, від хвороб
і страждань та навчи нас цінувати
життя і здоров'я як Твої дари.
Дай нам, Боже, Твій мир і наповни
наші серця непохитною вірою в Твій
захист, надією на Твою підтримку
і любов'ю до Тебе і наших ближніх.

Твоє бо є щоб милувати
і спасати нас, Боже наш, і Тобі славу
возсилаємо, Отцю, і Сину,
і Святому Духу, нині і повсякчас
і навки віків. Амінь.

ФОТО МІСЯЦЯ

ЦЕРКВА З ТОБОЮ

Блаженніший Митрополит Епіфаній

ДОРОГІ БРАТИ І СЕСТРИ!

Сьогодні Україна разом з усім світом протистоїть поширенню загрозової хвороби. Одним із дієвих засобів проти розповсюдження вірусу є дотримання умов карантину та самоізоляція. І ми, як Церква, як спільнота віруючих, разом з народом несемо тягар обмежень – не від нашого безсилля, але маючи силу, яку дає нам віра в Бога, та приймаючи все, що сталося, як нагадування про необхідність дбати про вічне більше, ніж про тимчасове.

Ми завжди закликали наших вірян приходити до храму на спільну молитву – але зараз ми знову і знову звертаємося із закликом розділити з усіма тягар самообмеження. Адже саме це і передбачає сутність посту: добровільно прийняти на себе обмеження. Отже, коли зараз ми залишаємося у своїх оселях, то це не через слабкість, а через силу нашої віри, бо тим самим ми подаємо приклад нашим ближнім, що ми турбуємося про них, і свідчимо, що наші оселі також є місцем молитви. Коли ми закликаємо Бога в нашому домі – Він почує нас. Тим паче, завдяки досягненням людського

прогресу, ми можемо спілкуватися і на відстані, і цю можливість також використовуємо, щоби будучи розділеними у просторі, залишатися єдиними у молитві.

Апостол Павло в одному зі своїх послань промовляє до нас: «Хіба ж не знаєте, що ви – храм Божий і Дух Божий живе у вас?» (1 Кор. 3: 16). Ці слова особливо відлунують у наших душах сьогодні. Усім нам важко пережити ці моменти, коли віряни, хоч тимчасово, проте не мають можливості прийти до храму, взяти безпосередню участь у богослужінні. Однак пам'ятайте, що Церква – є і буде з вами: у щоденній молитві, у розраді, у думці, у серці. Церква – це є ми всі, з'єднані вірою з Богом та між собою, навіть коли ми тимчасово не разом фізично. Завдяки нашій непохитній вірі в Бога, у Його милосердя, ми сповнюємося надією на краще, духовно об'єднуємося навколо спільної мети, хоч можемо перебувати далеко один від одного. Будьмо сильними духом – і спільними стараннями, із полум'яною вірою в Господа, подолаємо будь-які випробування. •

ЕПІФАНІЙ,
Митрополит Київський і всієї України

«Зараз всі наші серця з'єднані воєдино у молитві до Господа. Просимо допомоги Божої у боротьбі з пандемією, щоб Лікар душ і тіл наших подав одужання тим, що хворіють. Молімося за медичних працівників, за всіх, хто жертвовно служить ближнім, та один за одного. В цей нелегкий час, як і завжди, Церква з тобою!» – 25 березня Православна Церква України на чолі з Блаженнішим Митрополитом Епифанієм, долучаючись до заклику Всеукраїнської Ради Церков і релігійних організацій, оголосила Днем загальної молитви і посиленого посту за Україну. Молитви були піднесені священнослужителями ПЦУ в храмах та вірянами в їхніх домівках.

ПРАКТИЧНІ НАСТАНОВИ ПЦУ В ЗВ'ЯЗКУ З ОГОЛОШЕНОЮ ПАНДЕМІЄЮ КОРОНАВІРУСНОЇ ХВОРОБИ

У непрості часи поширення небезпечної хвороби, маємо діяти спільно та злагоджено заради швидкого подолання загрози людському здоров'ю. У зв'язку із цим Священний Синод Православної Церкви України ухвалив універсальні практичні настанови для єпископату, духовенства і вірних. Це перелік основних тимчасових рекомендацій на час карантинних заходів:

- - сприймати викликані поширенням хвороби зміни та обмеження як аскетичний подвиг стриманості у час Великого посту;
- тимчасово проводити богослужіння в храмах самим лише священнослужителям та церковнослужителям і співакам, без особистої присутності мирян. Миряни повинні долучатися до спільної молитви, використовуючи можливості віддаленого зв'язку (медіатрансляції);
- - протягом дня храми мають бути відкритими для особистого відвідування при дотриманні загальних правил та заходів протиепідемічної безпеки;
- на час пандемії достатнім виявом шанування святих є поклон перед ними, без цілування;
- - тимчасово не переносити святині з місць їхнього постійного збереження, не організувати паломництв;
- - при Таїнстві Сповіді дотримуватися загальних правил щодо «соціальної дистанції» та допускати практику загальної сповіді;

- - дозволяється здійснювати Таїнство причастя у той спосіб, як це здійснюється під час Літургії Ранішеосвячених Дарів. Подавати Причастя запасними Дарами всім, хто звертається про це у будь-який час.

- - не проводити загальних Соборувань, але подавати це Таїнство індивідуально особливо потребуючим;

- - на прохання віруючих священник відвідує їх вдома для духовних бесід, Сповіді та Причастя, вживаючи належні заходи.

- - Таїнство Хрещення і чин похорону здійснювати з дотриманням загальних обмежень щодо числа присутніх;

- - віряни заохочуються до домашнього читання Священного Писання, насамперед Євангелія, молитовного читання Псалтиря, акафістів до Пресвятої Богородиці, святого Великомученика і Цілителя Пантелеймона та інших святих, з частим піднесенням Молитви під час пошесті згубної (епідемії).

Пам'ятайте, двері нашої Церкви – є і будуть завжди відкритими. Та зараз треба подбати одне про одного, дотримуючись вказівок компетентних органів, аби якнайшвидше знову збиратися у наших храмах.

ВІРИМО, ЩО РАЗОМ ІЗ БОЖОЮ ДОПОМОГОЮ ПОДОЛАЄМО ВСІ ТРУДНОЩІ!

МОЛИТВА ЗА МЕДИКІВ

Господи, Ісусе Христе, Ти на землі перебував і всім чинив добро. Ти зцілював хворих, щоб зміцнити нашу віру. Вчини так, щоб кожен лікар своєю дбайливістю та щирістю давав хворим надію на одужання і кожен лікар пам'ятав, що його праця – це служіння Тобі. Обдаруй наших лікарів здоров'ям, терпеливістю, безкорисливістю та милосердям, щоб з їхньою допомогою хворі пізнавали Твою доброту. Господи, Ти похвалив милосердного самарянина за те, що він не обминув потерпілого. Вчини так, щоб усі медичні працівники з любов'ю турбувалися про хворих. Нехай у кожному недужому вони бачать Самого стражденного Христа. Обдаруй їх своєю милістю, щоб вони вкладали душу у працю свою. Подай їм лагідне й добре слово, терпеливість і доброзичливість у труднощах з важкими пацієнтами, щоб за їхнє милосердя до хворих вони дістали й Твого милосердя.

Амінь.

На час карантину Православна Церква України організувала прийом записок за здоров'я та за упокій в онлайн-режимі. Тож тепер у вас є можливість, залишаючись вдома, дистанційно заповнити записку іменами близьких, молитву за яких буде обов'язково звершено у храмі ПЦУ за Літургією. Зробити це можна щосуботи на нашій сторінці в мережі Фейсбук (<https://www.facebook.com/Orthodox.in.Ukraine>). Попросіть своїх близьких за потреби допомоги вам з заповненням.

Залишайтеся у своїй оселі, долучайте свою домашню молитву до молитов усіх вірних – пройдемо це випробування з терпінням та надією на милість Божу!

”

«ЦЕРКВА — ЗАВЖДИ ЗІ СВОЇМ НАРОДОМ, НАВІТЬ У НАЙСКЛАДНІШІ ЧАСИ. ТОЖ І В НИНІШНІЙ СИТУАЦІЇ МИ НЕ ЛИШАЄМОСЬ ОСТОРОНЬ, А СВДЧИМО ПРО СВОЮ ВІРУ У СПРАВАХ, АДЖЕ САМЕ ЦЕ Є ТИМ ДІЯЛЬНИМ ДОБРОМ, ДО ЯКОГО ПОКЛИКАНА КОЖНА ЛЮДИНА. ПРИМІЩЕННЯ, ЯКІ Є В МОЄМУ РОЗПОРЯДЖЕННІ ЯК МИТРОПОЛИТА, ЗА ПОТРЕБИ БУДУТЬ НАДАНІ ДЛЯ ПРИЙОМУ ХВОРИХ. ТОЖ НАЙБЛИЖЧИМИ ДНЯМИ ВОНИ БУДУТЬ ПІДГОТОВЛЕНІ, ЩОБИ У РАЗІ НЕОБХІДНОСТІ ПРИЙНЯТИ ПОТРЕБУЮЧИХ ОБСТЕЖЕННЯ ЧИ ЛІКУВАННЯ. ТАК МИ БУДЕМО РОБИТИ ВСЮДИ, ДЕ Є МОЖЛИВІСТЬ ТА БУДЕ ПОТРЕБА, В ЄПАРХІЯХ ПО ВСІЙ УКРАЇНІ»

Блаженніший Митрополит Епіфаній

І СЬОГОДНІ МИ НАМАГАЄМОСЯ НАДАТИ ДОПОМОГУ ТАМ, ДЕ ВОНА ПОТРІБНА НАЙБІЛЬШЕ:

■ відділ Соціального Служіння Київської Митрополії ПЦУ виготовляє антисептики для найвразливіших категорій населення: людей літнього віку; тих, хто опинився у скрутній ситуації або не має наразі житла, а також опікується перевезеннями медиків з Київської області на роботу і додому;

■ «Елеос-Україна» організує закупівлю антисептиків та термометрів для військових, а також організує перевезення медиків, які через карантин самі не можуть дістатися місця служби на Луганщині;

■ духовенство й представники Донецького єпархіального відділу молоді, а також відділу соціального служіння «Елеос-Донецьк» виготовляють одноразові вологі серветки з антисептиком – розчином спирту та перекису водню. Їх безкоштовно розповсюджують серед вірян, а також потребує людей;

■ благодійний фонд «Орден» наразі спрямовує зусилля на забезпечення людей захисними масками, які зараз в аптеках вкрай важко знайти;

■ волонтерська група «Янголи Нікополя», щоб полегшити дотримання карантину літнім людям та тим, хто має ослаблене здоров'я, організувала в своєму місті для них безкоштовну доставку продуктів харчування додому;

■ до Луцька медиків з району і області везуть автобусом ченці Жидичинського монастиря святиителя Миколая Чудотворця.

Це лише кілька з десятків ініціатив, які парафії та священники ПЦУ реалізують по всій Україні. Сьогодні ми закликаємо всіх долучитися до добрих справ, які можуть допомогти кожному пережити ці важкі часи. З вірою в Бога, готовністю творити добро і підставити плече своєму ближньому ми вийдемо з цих випробувань духовно зміцнілими і оновленими.

СТРАСНИЙ ТИЖДЕНЬ

ВЖЕ НЕЗАБАРОМ МИ З ВАМИ БУДЕМО ВХОДИТИ В СТРАСНИЙ ТИЖДЕНЬ. ЗАЗВИЧАЙ ВИКОРИСТОВУЄМО СЛОВО «СЕДМИЦЯ» І НЕ ЗАМИСЛЮЄМОСЯ, ЩО ЦЕ СІМ ДНІВ. ЯКЩО ЗАПИТАТИ, ЯКИЙ ДЕНЬ СТРАСНОЇ СЕДМИЦІ Є ПЕРШИМ, ВСІ СКАЖУТЬ – ПОНЕДІЛОК. МОЖЛИВО, ЦЕ ПОВ'ЯЗАНО З ТИМ, ЩО НАПЕРЕДОДНІ МИ МАЛИ МОЖЛИВІСТЬ ПОЇСТИ РИБИ ВДРУГЕ ЗА ПІСТ, ЦЕ БУВ НЕДІЛЬНИЙ ДЕНЬ, І ВІН ДЛЯ НАС НЕ АСОЦІЮВАВСЯ ЗІ СТРАСТЯМИ, МИ НЕ СПРИЙМАЄМО ЙОГО ПО-СТРАСНОМУ ТРАГІЧНО. У ЖИТЕЛІВ ЄРУСАЛИМА В РУКАХ ПАЛЬМОВЕ ГІЛЛЯ, І ВОНИ ВИГУКУЮТЬ «ОСАННА». У НАС В РУКАХ ВЕРБОЧКИ, І МИ РАДІЄМО. ХОЧА НАСПРАВДІ ГОСПОДЬ ВХОДИТЬ, РОЗУМІЮЧИ, КУДИ ВІН ІДЕ. ВІН ПРО ЦЕ ГОВОРІТЬ АПОСТОЛАМ, АЛЕ АПОСТОЛИ НА ЦЕ МАЙЖЕ НЕ ЗВЕРТАЮТЬ УВАГИ. БІЛЬШ ТОГО, ВОНИ НАМАГАЮТЬСЯ ПОПРОСИТИ СОБИ МІСЦЯ ПРАВОРУЧ І ЛІВОРУЧ У МАЙБУТНЬОМУ ЦАРСТВІ МЕСІЇ.

ВХІД ГОСПОДНІЙ ДО ЄРУСАЛИМА ЯК ПЕРШИЙ ДЕНЬ СТРАСНОГО ТИЖНЯ (СЕДМИЦІ)

Між богословами й досі тривають суперечки, що Господь робить, коли входить у Єрусалим. Я спробував це дослідити. Продивився у трьох Євангеліях згадувані події. У двох із трьох говориться, що Господь входить у Єрусалим, іде в храм і виганяє торговців із храму. Це у Матфея і в Луки. У Марка це відбувається, скоріше, у понеділок.

Це цікаво, але нагадаю, що головним для нас сьогодні є не абсолютно точна реконструкція подій, а відтворення сенсів Страсного тижня. І тут для нас важлива сама подія – вигнання торговців із храму.

Коли Господь виганяє торговців з храму, Він говорить: «Дім Мій домом молитви назветься». Так само і ми з вами маємо вигнати торговців із храму власної душі. Тому що ми настільки звикли жити в ситуації постійного обміну «ти мені –

я тобі», що навіть стосовно Бога починаємо використовувати ті самі технології.

Страсний тиждень є тим головним тижнем, на якому ми отримуємо основні настанови щодо власного життя. І вигнання торговців із храму – це перша настанова.

ВЕЛИКИЙ ПОНЕДІЛОК – ПОНЕДІЛОК ПЛОДІВ

У понеділок ми згадуємо ще одну євангельську подію. Можна сказати, що Великий понеділок – це Понеділок плодів. Тому що Господь з учнями підходить до смоківниці, не знаходить на ній жодного плоду і словом засушує її.

Дуже цікава річ: смоківниця, за переданням, – те саме дерево і той самий плід (інжир), який був спокусою, привабою для зору Адама і Єви. І, вкусивши, саме цього плоду, вони порушили Божу заповідь...

Ця сама смоківниця є образом у перший день тижня. Фактично образ нашого життя – образ необхідності приносити плід у своєму житті, плоди віри. Бо є віра жива, а є віра мертва. Віра жива відрізняється від мертвої за плодами. Тобто коли ми не тільки устами славимо Бога чи сповідуємо свою віру, а коли у нашому житті приносимо плід. Так само в кожного із нас відбудеться зустріч з Богом, коли він подивиться на наші плоди. І до цієї зустрічі ми повинні бути постійно готові, про що і нагадає нам ця подія.

ВЕЛИКИЙ ВІВТОРОК – ВІВТОРОК ПОВЧАНЬ І ВИКРИТТЯ

Далі у нас – Великий вівторок, і цей день можна назвати днем повчань і днем викриття. Тому що у Великий вівторок Господь говорить найбільше, наводить найбільше прикладів. Для нас це важливо, бо так сталося, що перші три дні Страсного тижня для нас зазвичай залишаються поза увагою. Ми починаємо «включатися» з чет-

верга. А насправді в ці три дні відбувається багато подій і закладається багато сенсів.

У вівторок Господь говорить стільки притч, що тільки їх читання і тлумачення могло б зайняти декілька годин. Тому, напевно, це нагода для нас із вами, людей сучасних, освічених, у яких є можливість почитати Священне Писання, подивитись тлумачення та навіть запропонувати власний варіант сенсів.

ВЕЛИКА СЕРЕДА – СЕРЕДА ЗРАДИ

Крокуємо до наступного дня – Великої середи, яку можна назвати Середою зради. Саме в середу Іуда остаточно вирішує зрадити Христа. У Євангелії перед зрадою описано подію, де жінка лле на голову Христа дорогоцінне миро. Там, до речі, Іуда говорить: навіщо така витрата? Хіба не краще було б продати це дорогоцінне миро і роздати все убогим?

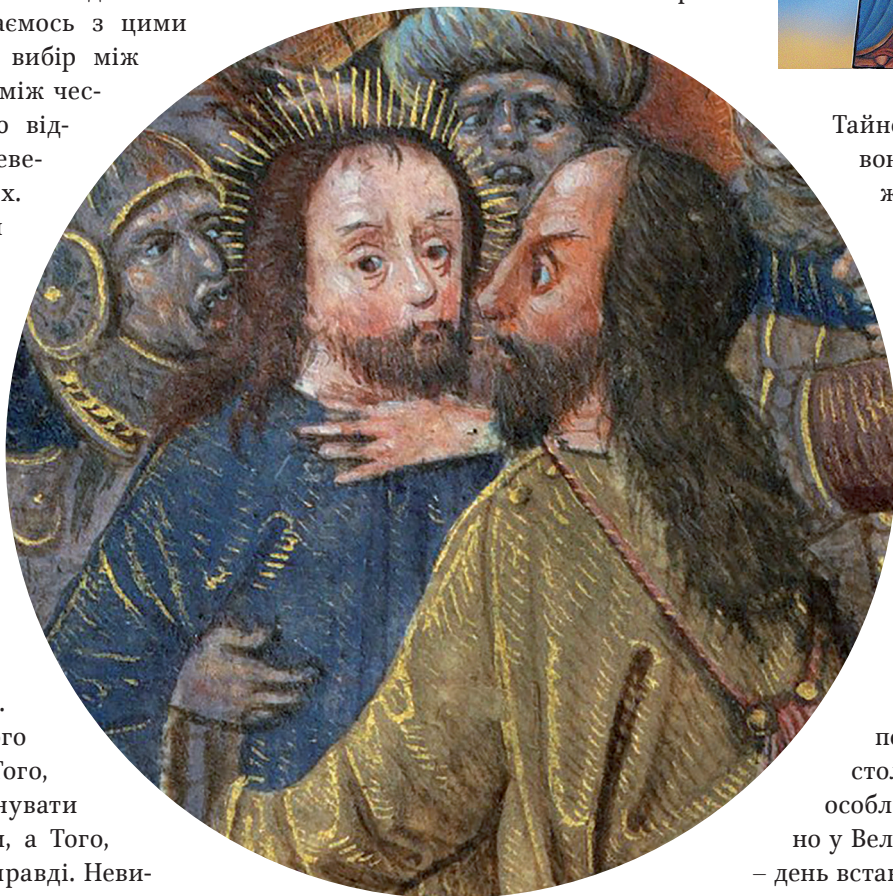
Євангелист говорить, що не про убогих він піклується. Тому що у нього була скринька. Чому Іуда зраджує? Напевно, Іуда мріяв про інше – побачити земного царя, того, хто ввійде в Єрусалим, дасть перемогу народові, прожене кесаря з його військами, сяде в Єрусалимі на престолі, а він буде його міністром фінансів. Бо він же «зі скринькою!» Ця посада варта того, щоб ходити поруч з Месією. Але Іуда розуміє, що цього не буде. Господь постійно говорить, що Йому належить постраждати, що Його мають вбити. Іуда бачить до чого все йде. Він розуміє, що потрібно шукати якийсь вихід. Тому він йде до первосвящеників і запитує: що дасте мені? Фактично не торгуючись. «зо срібників» – тепер відомий загальний вислів, який характеризує зраду.

Що є важливим для нас? Ми постійно стикаємось з цими проблемами. І вибір між добром і злом, між чесністю і зрадою відбувається в невеличких речах. Ми маємо бути постійно налаштовані на те, щоб бороти ці спокуси, чи намагатися побачити справжній образ християнського життя, справжню мету, справжнього Христа. Не Того, якого ми хочемо, не Того, який буде виконувати наші забаганки, а Того, яким Він є насправді. Невипадково впродовж усього року церква встановлює піст у середу. Основа цього посту щотижня впродовж року – ось ці події Страсної середи.

ВЕЛИКИЙ ЧЕТВЕР – ЧЕТВЕР ТАЙНОЇ ВЕЧЕРІ

Цей день, напевно, головний на Страсному тижні. Тому що це день Тайної вечері, день, коли

Господь встановлює головне таїнство Церкви. Те таїнство, яке є не просто одним із семи таїнств, а те, яке є таїнством явлення самої Церкви. Бо саме під час Євхаристії Церква в цьому світі з'являється. Коли ми причащаємось Тіла і Крові Христових, ми стаємо одним тілом, і в нас одна кров. Невипадково апостол говорить, що Церква – це тіло Христове. Це не просто організація, це боголюдський організм. І щоб долучитися до нього, ми і беремо участь у Тайній вечері. Тут важливо нам всім розуміти, що Церква не повторює

Тайної вечері, вона її продовжує. Тайна вечеря триває в часі, бо у Бога немає часу. Коли ми причащаємось, ми долучаємось до тієї самої трапези. Ми сідаємо поруч з апостолами. І це особливо актуально у Великий четвер – день встановлення Таїнства Причастя.

Господь омиває ноги учням перед початком і робить тим самим для них щось неймовірно, незрозуміле, адже Він – Учитель. Учні мають робити такі речі. А їх робить Учитель... І Він знову говорить їм те, що говорив перед тим, як входити в Єрусалим: «Хай не буде у вас, як в інших. Хто хоче бути серед вас більшим, нехай буде всім слугою».

Великий четвер – це і моління про чашу. І друга зрада, бо насправді вона відбувається двічі. Якщо перша – це тільки змова, то вдруге Іуда вже реально поцілунком зраджує Христа. Він вказує: кого я поцілую, це Він, беріть Його.

Тут дуже цікава річ – не тільки Іуда зраджує. Зраджує і Петро. Йому Господь про це говорив. Але ці дві зради є протилежними у своєму продовженні. Іуда у відчаї – закінчує життя самогубством. Петро у відчаї йде, але продовжує жити і як результат ми отримуємо приклад навернення і покавання.

ВЕЛИКА П'ЯТНИЦЯ – П'ЯТНИЦЯ ХРЕСТА

Я не буду зараз переповідати Євангелія Страстей, але, сподіваюсь, що в четвер ввечері ви самі прочитаете їх. Нам важливо зрозуміти, чим є для християнина хресна жертва Христа. Це договірка. Шлях християнина – це шлях жертвовного життя. Важливо розуміти, що коли ми проходимо свій земний шлях по-християнськи і хочемо дійти до Воскресіння, ми маємо бути готові пройти хресною дорогою. Більш того, нам іноді буде так само зрозуміло, що нас очікує. Нам іноді буде відомо, хто нас, можливо, зрадив. Нам іноді доведеться свідомо обирати жертвовність. Християнство – це перемога. Ми перемагаємо Хрестом. Дуже важливим є це сприйняття Хреста як перемоги. І, напевно, саме тому в більш древній традиції, яку продовжує Православ'я, зображення страждань не є таким яскравим. Для нас Хрест – це не знаряддя страждань, а символ Перемоги життя над смертю, добра над злом, любові над ненавистю.

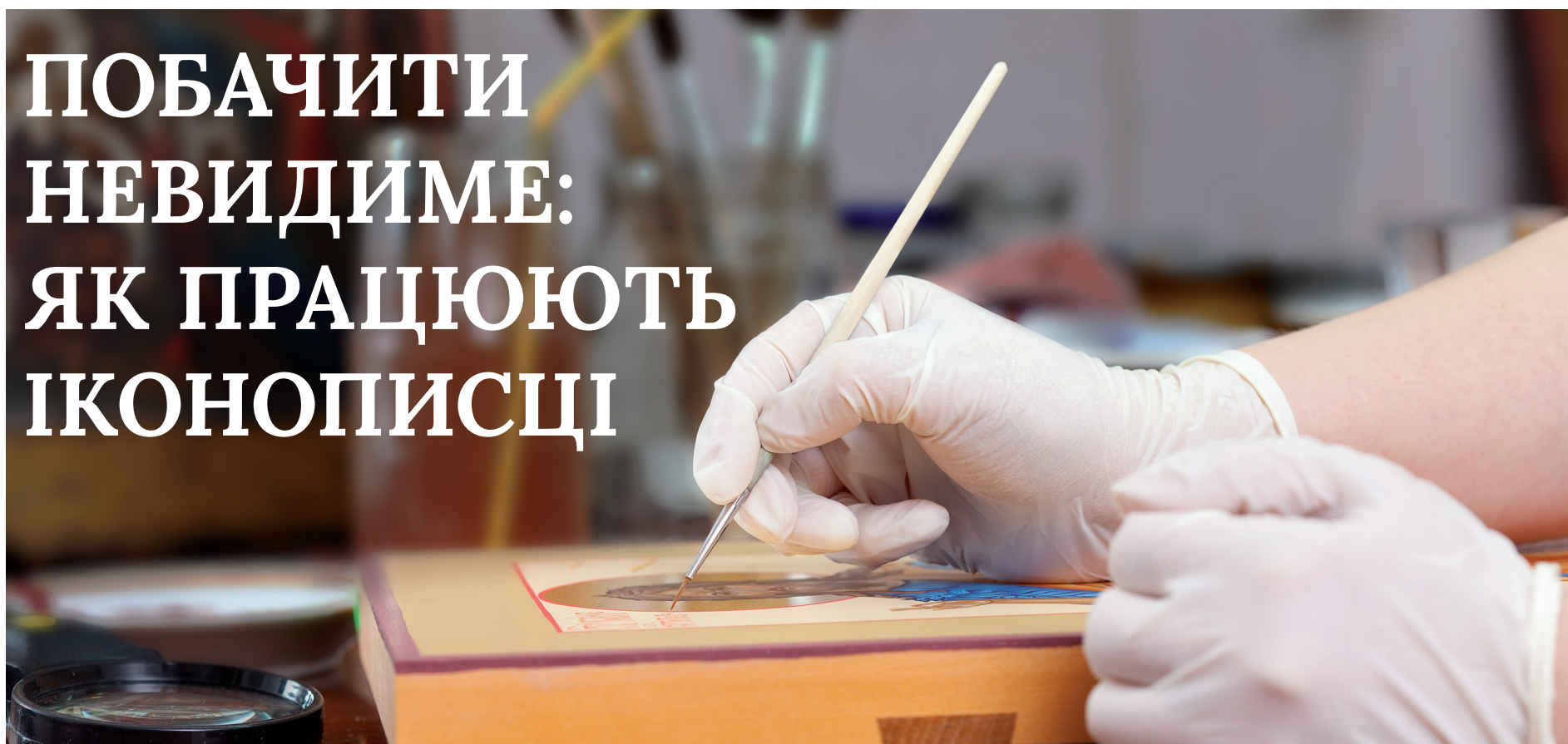
ВЕЛИКА СУБОТА – СУБОТА ТИШІ І СХОДЖЕННЯ ДО ПЕКЛА

Ми прийшли до Великої суботи – це Тиха субота, і в нас є традиція майже нічого не говорити в цей день. У цей день ми згадуємо про те, що Господь у гробі, і про те, що Він сходить до пекла, щоб вивести звідти старозавітних праведників на чолі з Адамом і Євою. І це початок Пасхи – Воскресіння Христового. •

Протоіерей Георгій Коваленко

ПОБАЧИТИ НЕВИДИМЕ: ЯК ПРАЦЮЮТЬ ІКОНОПИСЦІ

ІСТОРІЯ ІКОНОПИСУ СЯГАЄ СВОЇМ КОРИННЯМ ЩЕ ЕПОХИ ЗАРОДЖЕННЯ ХРИСТІАНСТВА. ПЕРШІ ОБРАЗИ БУЛИ СХОЖІ НА ПОРТРЕТИ, ЯКІ ПИСАЛИСЯ В ЧАСИ РИМСЬКОЇ ІМПЕРІЇ, – НЕВЕЛИКІ ДОЩЕЧКИ З НАМАЛЬОВАНИМИ ОБЛИЧЧЯМИ ПОМЕРЛИХ ЛЮДЕЙ. ЦІ КАРТИНИ ВІДРІЗНЯЛИСЯ ЖВАВІСТЮ, ЯСКРАВІСТЮ, ЧУТТЄВІСТЮ. ЇХ КЛАЛИ НА САРКОФАГИ І ГРОБНИЦІ, ЩОБ ЖИВИ МОГЛИ ВІДЧУТИ ЗВ'ЯЗОК ПОКОЛІНЬ, СПІВПЕРЕЖИВАННЯ ДО ТИХ, ХТО ВЖЕ ВІДІЙШОВ. ПОСТУПОВО ІКОНОПИС РОЗВИВАВСЯ, ВИНИКЛИ КАНОНІЧНІ ВИМОГИ ДО ОБРАЗІВ. ЦЕ СТАЛОСЯ ВЖЕ В ЕПОХУ ВІЗАНТІЇ – ОДНІЄЇ З НАЙБІЛЬШИХ СВІТОВИХ ДЕРЖАВ, ЧИЙ РОЗКВІТ ПРИПАВ НА V-X СТОЛІТТЯ. В ІКОНАХ, НАПИСАНИХ ВІЗАНТІЙСЬКИМИ МАЙСТРАМИ, МОЖНА ПРОСТЕЖИТИ СИНТЕЗ КУЛЬТУР СХОДУ І ЗАХОДУ. НЕ ДИВНО, АДЖЕ ЦЯ ДЕРЖАВА УВІБРАЛА В СЕБЕ ЦІННОСТІ ТА ЗВИЧАЇ СТАРОДАВНЬОЇ ГРЕЦІЇ І ЄГИПТУ, ПАЛЕСТИНИ Й ЗАКАВКАЗЗЯ, СИРІЇ ТА ІРАНУ.

Іконошанування офіційно було утверджено на сьомому Вселенському соборі 787 року в місті Нікеї.

ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКИХ ІКОН

В Київську Русь перші образи привезені з Візантії та Болгарії, але вже починаючи з кінця XI ст. тут з'явилися власні ікони місцевих майстрів. У цей період утворюється Київська школа іконопису. Видатним іконописцем та засновником цієї школи був чернець Києво-Печерського монастиря Аліпій Печерський, який вчився в школі візантійського іконопису.

Першим твором іконопису другої половини XI ст. вважається ікона святого Димитрія Солунського. Вона написана на замовлення великого київського князя Ізяслава Ярославича, коли він відстоював своє право на великокнязівський престол. Саме тому святий на іконі зображений з напів оголеним мечем, символом вручення влади.

Ряд дослідників пов'язують з київською духовною школою й такі ікони як «Ярославська Оранта» (XII ст.), що знаходиться у ярославському Спасо-Преображенському монастирі, «Устюзьке

Благовіщення» (XII ст.). Серед ікон, що дійшли до наших часів, найшанованішою була ікона «Богородиці – Елеуса», привезена в кінці XI – початку XII ст. з Візантії до Вишгорода поблизу Києва. Її назвали «Вишгородська Богоматір». Зараз ікона перебуває в Третьяковській галереї в Москві.

Завдяки асиміляції творчої спадщини Візантії майстри Київської Русі відрізнялися надзвичайно розвиненим умінням іконопису, незвичайним для Середніх століть. Реліквії, написані українськими майстрами, відразу видно за їхньою теплою, щирістю, зверненістю до життя і особистості святого. Іншими словами, навіть в рамках церковного канону іконописці створювали не відсторонені символічні картини, а образи, пройняті любов'ю та співпереживанням до людини.

У Києві сформувалася іконографія перших руських святих Бориса і Гліба. Традиції київської канонічної майстерності були поширені в іконописних школах Новгород, Володимира, Суздаля, Галича та Володимира-Волинського.

СЮЖЕТИ ІКОН

Створення образів Божественних Ликів – це анонімне мистецтво (підписувати свої імена на іконах заборонено), а багато нюансів зображення жорстко обумовлені каноном. Тому до іконописців висувалися особливі вимоги. Вони повинні були дотримуватися всіх вимог до кольору, форми, розміру зображення. Політ фантазії був неприпустимий.

Деякі історики вважають XV ст. часом найвищого розвитку майстерності іконопису. Саме тоді можна було побачити нескладні, ясні й прості композиції – в іконах немає нічого надмірного або зайвого, але вони вражають та захоплюють глядача своїм емоційним зарядом, смисловою наповненістю зображення. Сюжети образів, як правило, дуже прості. На них зображувалися свя-

ті (часто в оточенні клейм – невеликих мініатюр, на яких показані сцени з життя праведника) та епізоди з Євангелія.

Портретні зображення в церкві були строго заборонені. Спроби олюднити святих, наблизити показані на іконі події до реального часу, що зустрічаються в західній традиції, у руському іконописі були повністю виключені. Інші елементи сюжету також гранично стилізовані, зведені до архетипів. Наприклад, якщо сюжет ікони вимагав зобразити пейзаж, майстер писав його настільки схематично, що він майже втрачав схожість з реальністю, за винятком символічного. Інші вставки – лаштунки, драпірування, архітектурні елементи – також умовні та лаконічні. Це допомагало добитися відчуття, що всі показані на іконі події – уможлидні, що образ – лише алегорія Небесного Царства.

Проте з часом поряд з настінним розписом та іконописом поступово виникають нові жанри – портрет, історичний живопис, декоративні види народної творчості (ікона на склі, вишита ікона, ікона в писанкарстві). Зростає інтерес художника до реалістичного зображення персонажів, показу побутових сцен, краєвиду. Тож український іконографічний канон стилю бароко розглядається вже як посередник між релігійною словесністю (канонічними та апокрифічними Євангеліями) та живописом (іконою).

МАТЕРІАЛИ ДЛЯ ІКОН

Матеріали для виготовлення ікони також були строго регламентовані. Як правило, вони писалися на липових або дубових дошках, покритих крейдяним ґрунтом. Для іконопису використовувалася темпера – мінеральні або рослинні барвники, порошки на основі яєчної емульсії. Після завершення роботи іконописець покривав поверхню

* Кіот, кивот (грец. *κιβωτός* — «ящик», «ковчег») — особливе оформлення ікони, невеликий застелений ящик чи спеціально застелена шапка для розміщення образу. Кіот дозволяє вибудувати навколо ікони свій мікроклімат, що пом'якшує коливання температури й вологості повітря. Крім того, кіоти захищають вміщену в них ікону від фізичних впливів, пилу й бруду.

образу тонкою плівкою оливи – масляної рідини, що посилює яскравість кольорів та попереджає можливі пошкодження. Практично всюди для зображення фону на іконах, а також передачі німбів святих використовувалися тонкі аркуші сусального золота або ж золотий порошок, що символізує сяйво духу, натхнення та гармонію потойбічного світу. Щоб віддати належне святості образу, ікони прикрашали накладки з дорогоцінних металів, самоцвітів, виробі з бурштину, перли, візерунки та орнаменти. При цьому й матеріали, і сам процес написання образу були пройняті таємничим

сенсом. Майстер занурювався в особливий душевний стан, постійно підтримуючи своє зосередження молитвою та постом. Його фарби, пензлі, інші знаряддя – навіть вода для розведення пігментів – освячувалися спеціальними молитвами. Саме тому іконописцям вдавалося створювати настільки піднесені, пройняті святістю й аскезою лики.

СИМВОЛІКА КОЛЬОРІВ ТА ВІДТІНКІВ

Канонічні вимоги стосувалися не тільки того, як саме, в якій позі й одязі зображувався той чи інший святий. Іконописець також повинен був стежити за кольоровою гамою образу. В Україні ікона традиційно пишеться на липовій дошці,

для фарб використовують лише натуральні матеріали, зазвичай пігменти з природного каміння, різних порід глини, навіть сажі. Кожен колір на іконі має свій символ: червоний – божественність; синій – благодать; зелений – природу, надію; жовтий – зазвичай фон ікони.

Саме тому, щоб зрозуміти ікону, недостатньо звернути увагу на її зовнішній символізм, або буквальне тлумачення в твору. Варто пам'ятати, що український іконопис має свою особливість – самотність малюнку та кольори. Колір української ікони виразний та незатемнений. Яскравість –

головна ознака наших ікон. Потрібно знати, що ясні й чисті фарби, якими сяють образи, не співвідносяться з реальним світом, представляючи нам образ того, що вгорі, священного Царства. Хоча значення кольорів поступово змінювалися, все ж існували деякі правила, які допомагають упорядкувати зображення. Ось деякі з них:

Надзвичайно важливо було передати тони небесного зводу, адже саме небо на іконі символізує близькість до Бога, духовне просвітлення святого або святої. Тому в розпорядженні іконописця було безліч відповідних для цього фарб – і блакитних, і голубих, і синіх. Розрізняли, зокрема, «колір зоряної ночі», «сяйво тверді», «блідий захід»,

«бірюзовий яскравий» і безліч інших тонів. Іноді для відтворення кольору використовували навіть зеленуваті відтінки. Крім того, синій вважався кольором Богоматері, і найчастіше її зображали в ризах саме цього відтінку.

У пурпурні та червоні тони найчастіше фарбували грізні, страхітливі сцени – пожежа, гроза, зішестя в пекло. Іноді їх використовували й для того, щоб показати невідворотність Божого Суду, Його неупередженість і справедливість.

Білий – відображення Божественного сяйва. У білому одязі можна побачити праведників, ангелів і немовлят.

Коричневий – нагадування про прах, людську природу, яка «із землі вийшла і в землю повернеться». Використовуючи його, іконописець натякав на те, що матеріальне начало приходить, а духовне – вічне.

Чорний тон служив для зображення зла, смерті, пекла. Але іноді він ставав і способом показати нескінченність, таємницю, незбагненність Бога та Всесвіту.

На іконах ніколи не використовувався сірий колір. Оскільки в ньому змішані біла й чорна фарби, тому іконописець сприймав цей відтінок як неясність, порожнечу, небуття, яким немає місця на образі. Для майстра фарби – дорогоцінні матеріали. Їх використовують акуратно й дбайливо, насолоджуючись чистотою відтінків і сяйвом кольорів. Тому стародавні ікони досі дивують та захоплюють нас тонкими і яскравими тонами.

На межі XIX-XX ст. ікона майже втратила свій суто сакральний зміст, коли почали на неї дивитися, окрім духовного погляду, ще й як на витвір мистецтва. •

Юлія Закревська,
іконописець, художник

ІКОНА «ВХІД ГОСПОДНІЙ В ЄРУСАЛИМ»

Іконографія дванадцятого свята Входу Господнього в Єрусалим ґрунтується на словах з Євангелія від Матфея: «Привели ослицю й ося і поклали на них одяг свій, і Він сів поверх нього. Безліч людей розстиляли одяг свій по дорозі, а інші різали гілки з дерев і стелили по дорозі. Люди ж, що йшли попереду і слідом, виглошували: осанна Синові Давидовому! Благословен, Хто йде в ім'я Господнє! Осанна у вишніх!» (Мф. 21: 7-9). Також й інші три євангелисти описують про цю подію.

Існує два види ікон цього свята: перший – Господь, Який в'їжджає на осяті в Єрусалим дивиться в бік апостолів, інший – Господь йде поряд з осям та дивиться в бік Єрусалиму й благословляє людей, які Його зустрічають. У цій іконографії ми знаходимо не лише зовнішнє вираження події, а її сутність та сенс. З одного боку зображуються апостоли, а з іншого – люди, які з пальмовими віттями зустрічають Господа. Віття

символізували радість, адже зазвичай в такий спосіб зустрічали полководців, в цьому випадку – Христа зустрічають з радістю як Переможця смерті. Проте і вказується на велике смирення, адже в'їжджає Він не на коні, а на осяті, що є символом лагідності, й далі Христос йде добровільно на хресну смерть. Під ноги Йому стелять одяг і це символізує, що Христос є Помазаником на Царство Боже, бо саме в такий спосіб зустрічали євреї помазаників на царство.

Таким чином, в іконографії Входу Господнього в Єрусалим є загальна особливість, співзвучна з богослужбовими текстами свята: Господь в смиренні йде до Єрусалима, виконати Писання, і Він зображується саме тим Царем лагідним, про Якого пророкував Захарія: «Радій від радости, дочко Сиону, торжествуй, дочко Єрусалима: ось Цар твій гряде до тебе, праведний, Який спасає, лагідний, Який сидить на ослиці і на молодому ослі, сині під'яремної. (Зах. 9: 9). •

ЗАПИТАННЯ - ВІДПОВІДЬ

З: ШО ТАКЕ ЗАГАЛЬНА СПОВІДЬ?

В: У ПЕРШІ ВІКИ ІСНУВАВ ТАКИЙ ФЕНОМЕН ЯК ПУБЛІЧНА СПОВІДЬ – ЛЮДИНА ВИЯВЛЯЛА СВІЙ ГРІХ ПЕРЕД УСІЄЮ ЦЕРКВОЮ, ПРОСИЛА ПРОЩЕННЯ ТА МОЛИТВИ ЗА НЕЇ. ЗГОДОМ ЦЯ ПРАКТИКА ВИЯВИЛАСЯ НЕ КОРИСНОЮ, А ІНОДИ Й ПРЯМО ШКІДЛИВОЮ, ТОМУ ВІД НЕЇ ВІДМОВИЛИСЯ. ЗАМІСТЬ НЕЇ СПОСОБОМ ПОКАЯННЯ СТАЛА ПРИВАТНА СПОВІДЬ ПЕРЕД СВЯЩЕННИКОМ. ІСНУВАЛА ТАКОЖ І ЗАГАЛЬНА СПОВІДЬ, ЩО ПРОВОДИЛАСЯ, КОЛИ В ПЕВНИЙ ЧАС СВЯЩЕНОСЛУЖИТЕЛІ ФІЗИЧНО НЕ ВСТИГАЛИ ВСІХ ПОСПОВІДАТИ. ЗЗОВНІ ТАКА СПОВІДЬ ВІДБУВАЄТЬСЯ ТАК: СВЯЩЕНИК ЧИТАЄ СПИСОК ЙМОВІРНИХ ГРІХІВ, У КІЛЬКОХ СЛОВАХ ЗАКЛИКАЄ ШИРО В НИХ РОЗКАЯТИСЯ, А ДАЛІ ЛЮДИ ПІДХОДЯТЬ ЗА РОЗРІШАЛЬНОЮ МОЛИТВОЮ.

Існування практики загальної Сповіді часто пов'язують з іменем святого Іоана Кронштадського, проте такий спосіб Сповіді все таки був винятком, а не загальною практикою. Сьогодні в умовах карантинних заходів та протидії розповсюдженню пандемії коронавірусу в Україні загальна сповідь є й винятковою для вірян Православної Церкви України. 17 березня 2020 року на засіданні Священного Синоду нашої Церкви було ухвалено таке рішення: «При здійсненні Таїнства Сповіді, турбуючись про ближніх та щоби не давати приводу для спокуси, максимально дотримуватися загальних правил щодо «соціальної дистанції» та вищевикладених настанов та допускати практику загальної сповіді».

Тож цінуйте власні стосунки з Богом, шукайте можливості виправляти свої найгірші вчинки, а головне – намагайтеся ніколи не повторювати їх знову. Нехай Господь через ваше щире покаяння подасть вам зцілення душі. •

З: СПОСІБ ПРИЧАСТЯ ВІРНИХ, КОЛИ ТІЛО І КРОВ ХРИСТОВІ ПОДАЮТЬСЯ З ДИСКОСА В РУКИ ПРИЧАСНИКУ – ЦЕ НОВОВВЕДЕННЯ В ЦЕРКВІ?

В: ТАЇНСТВО ПРИЧАСТЯ ВСТАНОВЛЕНЕ САМИМ ГОСПОДОМ НАШИМ ІСУСОМ ХРИСТОМ НА ТАЙНІЙ ВЕЧЕРІ, ПРО ЩО ЧИТАЄМО У СВЯЩЕННОМУ ПИСАННІ: «ІСУС УЗЯВ ХЛБІ І, БЛАГОСЛОВИВШИ, ПЕРЕЛАМАВ І, РОЗДАЮЧИ УЧЕНИКАМ, СКАЗАВ: ПРИЙМІТЬ, СПОЖИВАЙТЕ, ЦЕ Є ТІЛО МОЄ. І, ВЗЯВШИ ЧАШУ ТА ВОЗДАВШИ ХВАЛУ, ПОДАВ ЇМ І СКАЗАВ: ПИЙТЕ З НЕЇ ВСІ, БО ЦЕ Є КРОВ МОЯ НОВОГО ЗАВІТУ, ЩО ЗА БАГАТЬОХ ПРОЛИВАЄТЬСЯ НА ВІДПУЩЕННЯ ГРІХІВ» (МФ. 26: 26-27). З ЦИХ СЛІВ МОЖЕМО ЗРОЗУМІТИ ФОРМУ ТА СПОСІБ ПРИЧАСТЯ. ТОБТО ПЕРШИМ ПРИЧАСНИКАМ, АПОСТОЛАМ, ПРИЧАСТЯ РОЗДАВАЛОСЯ З РУК В РУКИ (ГРЕЦ. *χειροφύσις*), А НЕ ОДРАЗУ В ВУСТА. А ДАЛІ СПАСИТЕЛЬ ПОДАВАВ ЧАШУ, З ЯКОЇ АПОСТОЛИ ПРИЧАЩАЛИСЯ КРОВІ ХРИСТОВОЇ. САМЕ ЦЯ ФОРМА ТА СПОСІБ СЛУГОВАЛИ ДЛЯ ПОДАЛЬШОЇ ПРАКТИКИ ПРИЧАСТЯ ВІРЯН. З КНИГИ ДІЯНЬ СВЯТИХ АПОСТОЛІВ (ДІЯН. 2: 42) ТА ТВОРИНЬ МУЖІВ АПОСТОЛЬСЬКИХ ЗНАЄМО, ЩО ТАКИЙ СПОСІБ ПРИЧАСТЯ МАВ НАЗВУ «ПЕРЕЛОМЛЕННЯ ХЛІБА», НИМ КОРИСТУВАЛИСЯ ДО VIII СТОЛІТТЯ І ОСТАННІМ ЙОГО ОПИСУЄ СВЯТИТЕЛЬ ІОАН ДАМАСКІН У ФУНДАМЕНТАЛЬНІЙ ПРАЦІ «ТОЧНИЙ ВИКЛАД ПРАВОСЛАВНОЇ ВІРИ».

У КВІТНІ ВІДЗНАЧАЄМО

4 квітня

Похвала Пресвятої Богородиці (субота акафістна)

7 квітня

Благовіщення Пресвятої Владичиці нашої Богородиці і Приснодіви Марії

11 квітня

Лазарева субота. Воскрешення праведного Лазаря

12 квітня

Неділя вай, цвітінна, вербна. Вхід Господній в Єрусалим

16 квітня

Великий четвер. Спомин Тайної вечері

17 квітня

Велика п'ятниця. Спомин святих спасительних страстей Господа нашого Ісуса Христа

19 квітня

Світле Христове Воскресіння. Пасха. Великдень

26 квітня

Антипасха, апостола Фоми. Поминання жертв Чорнобильської аварії

28 квітня

Радониця (проводи). Поминання померлих

Піклуючись про те, щоб ні крихта причастя не впала на землю, древні християни також, висловлюючи свою повагу та благоговіння до Святих Дарів, приступали до них, попередньо помивши руки. Про це зазначає святий Іоан Золотоустий в 3-й бесіді на послання до ефесян.

Як окремі випадки з VI-го століття, ми помічаємо, що в практику входить новий спосіб причастя – не подавання в руки, а прямо в уста, і першопочатково в такий спосіб причащали лише хворих вірян. А з IX-го століття в Західній Церкві в такий спосіб причащалося багато вірян, проте практика ця існувала недовго, адже в XI столітті свідчень про це мало.

У Східній Церкві в цей час такої практики не було. Перші історично-достовірні свідчення про новий спосіб причастя за допомогою лжиці ми зустрічаємо у Патріарха Єрусалимського Софронія у другому правилі Празького собору 675 року, проте ця практика ще не була загальноприйнятою. Вже з VIII-IX століть вона стає більш поширеною, а вказівкою є те, що священнослужитель покладав до чаші з Кров'ю частинки Тіла Христового. У Єрусалимській Церкві древній спосіб причастя зберігався аж до XI століття, а далі спосіб причастя змінився і в цій Церкві, і в Західній.

До недавнього часу і в Українській Православній Церкві вірян причащали з лжиці, проте 17 березня 2020 року на засіданні Священного Синоду ПЦУ під головуванням Блаженнішого Митрополита Київського і всієї України Епіфанія через пандемію коронавірусу як тимчасовий надзвичайний захід ухвалено рішення дозволити здійснювати причастя вірних Тіла і Крові Христових у той самий спосіб, як це здійснюється священнослужителями під час Літургії Ранішеосвячених Дарів, а саме: приготовлені часточки Тіла, на які лжицею покладено частину Крові (як це робиться при приготуванні запасних Дарів) подавати з дискаса в руки причаснику. Для запивки після прийняття Причастя використовувати одноразовий посуд, або споживати лише антидор. Отже, Православна Церква України таким чином зараз повернулася до древнього способу причастя Тіла і Крові Спасителя. •

ПРО РЕДАКЦІЮ

Газета «МОЯ ЦЕРКВА»
Офіційне видання Київської Митрополії
Православної Церкви України

Засновано 16 липня 2019 року
№4 (11), 26 березня 2020

Засновник: Релігійна організація «КИЇВСЬКА
МИТРОПОЛІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ
(ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ УКРАЇНИ)»

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ
Головний редактор: диякон Михайло Омелян
Редактор: диякон Орест Жигало
Журналіст: диякон Степан Альмес

Фото: священник Іван Сидор, диякон Андрій Сидор
Відповідальний за випуск: Омелян М.В.

Адреса редакції:
вул. Трьохсвятительська, будинок 6, м. Київ, 01601
Телефон: (044) 278-41-45
E-mail: info@pomisna.info
Сайт: www.pomisna.info
Фейсбук: www.facebook.com/Orthodox.in.Ukraine/

Свідоцтво про реєстрацію: КВ 24014-13854Р від 25.07.2019
Видавець: ТОВ «Моя Церква»
Свідоцтво ДК №6876
Адреса видавця: вул. Трьохсвятительська, будинок 6,
м. Київ, 01601
Телефон: (044) 278-41-45
©

Друк: ТОВ «Український газетний синдикат»
вул. С. Москаленка, 16Б, м. Бровари
Тираж: 12 000 екземплярів
Замовлення: Номер здано до друку 26.03.2020

ПЕРЕДПЛАТНИЙ ІНДЕКС 76250

ГАЗЕТА РОЗПОВСЮДЖУЄТЬСЯ БЕЗКОШТОВНО